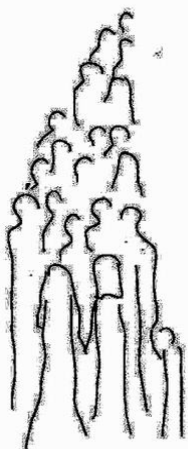

СИМВОЛ НА ВЯРАТА

БЮЛЕТИН НА ЦЕНТЪРА ЗА РЕЛИГИОЗНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И КОНСУЛТАЦИИ
"СВВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ" ПРИ СТОЛИЧЕН ХРАМ "СВВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
Брой 12, 5 октомври 2008 година

През последните двеста години модерният свят изфабрикува множество идеологии и в различни точки на света изпробва какви ли не режими на управление, чрез които се опита да ограничи ролята на вярата в човешкия живот и, съзнателно или не, да подложи на съмнение спасителността и универсалността най-вече на християнството. Тези идеологии и режими оформят дълъг списък, но тук ще споменем само някои от „най-отличилите се“ в това отношение: идеологията на Просвещението, хуманизмът, Дарвиновата теория за произхода на видовете, фетишизирането на изкуството и културата, теорията за всеилността на научно-техническия прогрес, комунизмът, фашизмът, плурализъмът, секуларизъмът, паневропеизъмът и глобализъмът. Всяко едно от тези идейни течения в една или друга историческа епоха е било абсолютизирано повече или по-малко. Това се случва единствено и само, за да ни се открие истината, че всяка чисто човешка идеология по природа е ограничена, условна, преходна и погрешима. Поради това, рано или късно, тя се изчерпва.

За да помним, че предназначението на нашия живот има своите корени в Божествения замисъл за света и че като православни християни следва да живеем най-вече с оглед на вечността без да се поддаваме на богоборческите културни и политически моди на този свят, в настоящия брой на нашия бюлетин ви предлагаме размишления относно значението на секуларизацията и глобализацията, от една страна, и на светостта, от друга.

СЕКУЛАРИЗИРАНЕ, ГЛОБАЛИЗИРАНЕ ИЛИ ОСВЕЩАВАНЕ НА ЖИВОТА ?

Идеята за светостта като всеобемашо начало и цел вълнува човечеството през цялото време на неговото съществуване.

Светостта се разбира по различен начин от отделните религиозни общности през вековете, но винаги се свързва с ценност, феномен, авторитет или божество, надхвърлящи мащаба на човека, и в същото време тясно преплетени с неговата съдба. Разкрита в съвършена степен от Православието, идеята за светостта непосредствено изхожда от представата за Бога като Всевъзвестен Творец, Спасител и Осветител на творението и живота. Веднага се сещам за някои от най-ярките носители на тази идея, описани в Библията. Въпреки грехопадението, когато на Адам и Ева им се раждат деца, Ева възкликва:

„придобих човек от Господа“ (Бит. 4:1), „Бог ми даде друго чедо“ (Бит. 4:25). За Сит и Енох,

Енох и Ной най-важното занимание се състояло в това „да призовават името на Господа“ (Бит. 4:26) и да ходят по Бога (срв. Бит. 5:22). Във всички дни на своя бурен живот св. пророк и цар Давид намирал опора и смисъл само в упованието си в Бога: „Защо унивах, душо моя, и защо се смущавах? Уповавай се на Бога, защото аз още ще славя Него, моя Спасител и моя Бог“ (Пс. 41:12). Заедно със св. пророк Исаия (вж. Ис. 8:14) св. апостол Павел изповядва, че Христос „стана за нас премъдрост от Бога, и правда, и освещение, и изкупление“ (1 Кор. 1:30). Някога чрез св. пророк Моисей Бог предаде на човешкия

род откровението за Себе си и за призванието на всеки един от нас с думите: „*Бъдете свети, защото Аз, Господ, Бог ваш, съм свет*” (Лев. 19:2). Векове наред обаче хората не можеха да постигат тази същинска цел на своето съществуване, тъй като предизвестеното изкупване на първородния грях и победата над смъртта все още не се бяха състояли. Но след Кръстната Жертва, Възкресението и Възнесението на нашия Господ Исус Христос пълното постигане на светостта стана възможно за човеците. Това проникновено ни е разяснено от св. апостол Петър: „*Като послушни чедра, не постъпвайте според предишните ваши похоти, кога бяхте в неведение, но по примера на призовалия вас Светия и вие сами бъдете свети във всички постъпки. Защото писано е: “бъдете свети, понеже Аз съм свет”. И ако вие наричате Отец Тогова, Който нелицеприятно съди всекиго по делата, то със страх прекарвайте времето на вашето странствуване, като знаете, че не с тленни неща - сребро или злато, сте изкупени от суетния живот, предаден вам от бащите, но с драгоценната кръв на непорочния и чист като агнец Христос, Който е бил предназначен още преди свят да се създаде, но се яви в последно време за вас, повярвалите чрез Него в Бога, Който Го възкреси от мъртвите и Му даде слава, та вярата ви и надеждата ви да бъдат в Бога*” (1 Петр. 1:14-21). Виждаме, че вярата в единия Бог и стремежът към Него още от зората на човешката история действали като „неотнимаем остатък на човешкия дух” (според израза на проф. Калин Янакиев), придаващ на човешката личност цялостност и святост, каквито не могат да се открият в нито едно от останалите природни явления.

В близкото и далечното минало до настъпването на секуларната епоха идеята за светостта в много голяма степен е ръководела живота на отделните хора, семействата и нациите като цяло. Държавата – като еманация на общността, като разпоредител на социалните блага и като гарант на обществения ред и напредък – също е била ангажирана с поддържане сакралното измерение на живота, което е считала за свой ключов интерес и дълг. Изобилни са примерите за такъв мъдър държавнически подход: построяването на Йерусалимския храм от св. пророк и цар Соломон (X в. пр. Рожд. Хр.), управлението на св. император Константин Велики (IV в.), симфония-та (symphonia), т.е. хармоничният съюз между Църквата и държавата във Византия по време на императорите Теодосий I Велики (IV в.) и св. Юстиниан Велики (V-VI в.), управлението на св. княз Борис-Михаил Покръстител (IX в.), цар Симеон и цар Петър в България, на св. благоверен княз Александър Невски (XIII в.) в Русия, и много други.

Но съхрани ли човечеството по правилния начин и в пълнота този най-висш дар от Бога – Неговото откровение в и чрез Христа, откровение за призванието и възможността да живеем земния си живот свято, та да вкусим и живот вечен? Съвсем не. В модерните времена именно идеята за светостта, особено християнската идея за светост, бе подложена на изкуствена, дори злонамерена преоценка. Секуларизмът бе програма, която целеше изтласкването на светостта в сферата на индивидуалния човешки опит, дори нейното пълно обезценяване. Но, макар и да й бяха осигурени отлични условия за реализация, тази секуларистка програма не успя. В същото време това не означава, че сме останали незасегнати от горчивите й плодове

или пък че сме се поучили в достатъчна степен от грешките си. Затова в тази и следващи статии ще се опитам да набележа някои от последствията, свързани с въздействието на секуларизацията и нейната посестрима глобализацията върху духовния живот на съвременния човек, както и да напомня за съществуването на една напълно реална и оптимистична алтернатива.

Секуларизацията – още една изчерпана „революция”

„Старите схващания относно модернизацията и модерността като омаловажаващи религията днес са подложени на преоценка; тезата за секуларизацията, някога широко приемана от западните учени като преобладаваща убеденост в западащата роля на религията, сериозно се преосмисля.” (Roof, W. C. Caron, N. Shifting boundaries: Religion in the United States. – In: Study of the U. S. Institute on Religious Pluralism. Santa Barbara, 2005, p. 12.) Американският социолог на религията Питър Бъргър, същият, който преди няколко десетилетия стана един от авторите на теорията за секуларизацията на съвременния живот (вж. Berger, P. The sacred canopy: Elements of a sociological theory of religion. Garden City, NY, 1967), сега казва: “Мнението, че живеем в секуларизиран свят, е погрешно. Днешният свят, с някои изключения, е изключително религиозен, какъвто всъщност винаги е бил, а на определени места е по-религиозен отвсякога” (виж: Berger, P. The desecularization of the world: A global overview. In The desecularization of the world; Resurgent religion and world politics, ed. P. L. Berger, 1–18. Washington, DC, p.2.).

Това е вярно. Секуларизацията достигна своя връх през XX век, но все пак не успя да измести религията от фокуса на индивидуалното и обществено внимание. Дори и най-крайните форми на секуларизация не съумяха да изтръгнат религиозния пласт от живота на личността и обществото.

Марксистката и постмодерните секуларни идеологии не успяха да родят нито една безрелигиозна нация. В християнските страни например стана явна абсурдността на опитите държавата да бъде изцяло отделена от Църквата, тъй като държавата не може да бъде отделена от обществото, а Църквата е основна интегрираща структура на обществото с мощни социални и культууроформиращи функции. Закономерно се появиха поне два „заместителя” на някогашното хармонично и освещаващо допълване между Църква и държава.

1/ *Гражданската религия* се състои от новоучредени празници, паметници и ритуали, свързани повече с индивидуални и обществени завоевания и цели, отколкото с преклонение пред Бога. Като примери за България могат да бъдат посочени паметниците и почитането на незнайния воин и на националните герои; монументи като тези на върховете Шипка и Бузлуджа, празниците 3 март – Освобождението на България, 19 февруари – обесването на Васил Левски, 24 май – доколкото се празнува не като ден на двама православни светии – св. Кирил и св. Методий, а като ден на българската писменост и култура, 2 юни – в памет на борците за българската свобода, 18 юли – рождението на Левски, 6 септември – празникът на Съединението, 22 септември – празникът на обявяването на независимостта на България, 1 ноември – денят на народните будители. Тези празници имат

високопатриотичен заряд, който трудно може да бъде достигнат от най-новите международни дни: на Земята, на музиката, на борбата със СПИН и т.н.

2/ Друг заместител на някогашното допълване между Църква и държава представлява странна смесица: официални държавни церемонии с водеща роля на Църквата. Демократичността и републиканското устройство на България например съвсем не са поставени под въпрос заради преплитането на гражданската религия с традиционната религия в България – православно християнство. Всички български граждани, включително етно-религиозните малцинства – турци, евреи, арменци, татари и роми – възприемат нормално тържествените моменти, в които президентът, министър-председателят или други държавни служители участват в общонационални молебени и освещавания на бойни знамена, извършвани от йерарсите на Българската Православна Църква. През последните седем години в България бяхме свидетели дори и на това при полагане на клетва българският министър-председател и президентът да целуват Евангелието, св. кръст и десницата на Негово Светейшество Българския Патриарх Максим.

Безкритичното и тоталитарно налагане на дарвинизма в образователните системи по целия свят през XX век достигна своя връх и днес се намира в състояние на отстъпление. Макар че в това отношение може да се иска още много, процесът на реабилитация на креационизма (теорията за сътворяването на света и човека от разумен Творец – Бог Личност) е в ход. Той е съпътстван и от прокарването на по-слабата си версия - интелигентния дизайн (теорията за сътворяването на света от разумна, но някак безлична сила). Наред с това, обучението по *Религия* в системата на светското образование, въпреки оказвания върху него недоброжелателен натиск, затвърждава своите традиции в Европа и засега вероизповедният модел на обучение преобладава, превръщайки се в реален опонент на дарвинизма и на безбожното възпитаване на съвременните деца.

Изкуственото разчленяване на психо-физическото единство на човека и издигането в култ на човешкото тяло вече също е достигнало своя максимален капацитет и днес се намира в безизходица. Този е изводът, до който стигаме като наблюдаваме и зависимостта на световния спорт от допингите, и неестествения „идеал“ за физическа красота, пропагандиран от културизма, и уродливия вид на нарастващия брой на хомосексуални и транссексуални хора от XX и XXI век. Обърканият и преситен човек не знае какво да прави със самотното си обездуховено тяло. Нерядко съвременната ежедневна и висша мода го облича по толкова ексцентричен и неприличен начин, че то се чувства длъжно да се държи според зададения

му стил – „не доброто, което искам, правя, а злото, което не искам, него върша“ (Рим. 7:20). А най-страшното е, че към това мъчително състояние целенасочено са тласкани и децата ни – пред тях се обезценява стойността на чистата любов, светостта на душата и тялото на създадения по Божи образ и призван към богоуподобяване човек (вж. Бит. 1:26). На

подрастащите се натрапва внушението, че тялото, както и целият свят трябва да се възприемат като средство за постигане на наслада. Така най-малките, най-невинните още от най-крехка възраст биват подчинявани на властта на страстите. Нещо повече, експлоатирането на детски тела в бизнеса с проституция и порнография днес придобива небивали по своето влияние размери. Така на децата се отнемат детството, душите, телата, мечтите, самоуважението, бъдещето. Вместо като достойни личности, те растат като сенки, хладнокръвно и жестоко употребявани от възрастни, от човещи на греха. Затова няма подълбока пропаст от тази, в която е паднало съвременното човечество, щом не цени, не образова духовно, не възпитава

в добродетелност и не пази своите деца. А ни е завещано: „Не дразнете децата си, а ги възпитавайте в учение и наставление Господне“ (Еф. 6:4).

Като крайна и в някои случаи противоположна реакция срещу този процес можем да посочим бума на окултистките и езотеричните движения през XX и началото на XXI век, както и бурното роене на все нови и нови религиозни общности, базирани върху „духовните“, „трансцендиращи тялото“ откровения на един или друг гуру. Списъкът е много дълъг, затова тук ще спомена само някои от „учителите“, чиито имена, учения или групи от последователи в една или друга степен са намерили прием и в България: Рудолф Щайнер и *Антропософското общество*, Петър Дънов и *Бялото братство*, Михаил Айванов, Ваклуш Толев и *Път на мъдростта*, Махариши Махеш Йоги и *Трансцендентална медитация*, Шри Матаджи Нирмала Деви и *Сахаджа Йога*, Шри Чинмой и *Център „Шри Чинмой“*, Шибендо Лахири и *Крия Йога*, Ошо Раджниш, Сатия Саи Баба, Чинг Хай и нейната *Международна Асоциация „Върховният Учител Чинг Хай“*, Ли Хонгжъ и неговата общност Фалун Гунг или Фалун Дафа, и мн. др.

Боготворенето на човешкия интелект, науката и модерните технологии също доказва своята антропологична неестественост и мирогледна едностранчивост, както и фактическата си враждебност спрямо средата, в която живеем. Защото, оказва се, Технополис-ът, в който преминава ежедневието ни, не е просто култура, в която научното и техническото знание определя и оповестява коя е крайната цел на човешкия живот. Не. Научната и техно-риториката ни учат, че да бъдем организирани, или обратното – да се забавляваме,

е по-важно от това да бъдем праведни, да бъдем ефективни е по-важно от това да бъдем истински, да бъдем работохолични е по-значимо от това да бъдем спонтанни и услужливи, да имаме много информация е по-полезно и модерно от това да бъдем мъдри... И тъй като крайностите често предизвикват незрял и противоречив отпор, технологичната вманияченост на секуларната ера не можа да избегне появата на цели нови магьоснически (уика) и новоезически течения, много от които се идентифицират и с оформилата се преди около 30 години фракция на еко-паганистите. Еко-паганизмът съчетава почитта към природните елементи и Земята „Майка” с открито възраждане на езически култове, суеврия, „бели” или сексуални магии. Такива общности са например *Земен кръг (Earth Circle)*; *Школата на Уика (The School of Wicca)*; *Орденът на бардовете, оватите и друидите (The Order of Bards, Ovates and Druids)*; *Келтското общество „Дъбова порта”*

(*Oakgate*); култът към Анастасия или *Звънтящите кедри на Русия* и т.н. Внимателното проучване показва, че природозащитничеството нерядко преминава в религиозни вярвания и практики с доста съмнителни и непостоянни функции. Същевременно не бива да се отрича, че съвременните магьосници и новоезичници, макар и по един изкривен начин, се опитват да задоволят насъщната за хората необходимост от пълноценна връзка с природата и благоговейно доближаване до свещената Първопричина на всичко. Но пътят за удовлетворяване на този универсален човешки стремеж би следвало да преминава през цялостното осъзнаване на последиците от секуларизацията и глобализацията, а не през субективната, инфантилна или ексцентрична реакция спрямо тях.

(Продължение в бр. 13)

Д-р Десислава Панайотова

КУРСОВЕ ПО ПРАВОСЛАВИЕ

Завършва записването за образователните курсове по Православие за възрастни, които се провеждат в Енорийския център при храм “Св. св. Кирил и Методий”.

Чрез тези курсове се стремим да отговорим на силната необходимост от себепознание, богопознание и възцърковяване, която - според наблюденията ни - е налице в душите на хората от всички възрасти и слоеве на нашето общество.

Курсовите програми са съобразени с различната степен на познаване и практикуване на Православната вяра от страна на тези, които се обучават в Енорийския център. Така се оформят групи от начинаещи, напреднали и много напреднали курсисти. Същевременно системата на обучение е гъвкава и позволява посещаването на повече от един курс, както и включване в крачка в работата на друга група, когато тя започва изучаването на нов модул от учебната програма за съответния курс през съответната учебна година.

Тази година курсовете тематично се разделят на:

1. Въведение в Православието. Църковни празници, символи и тайнства.
2. Тълкуване на Свещеното Писание на Стария Завет.
3. Тълкуване на Свещеното Писание на Новия Завет.

Система на работа:

Минималният брой за сформирание на група е 6 човека.

Лекциите се провеждат всяка събота - от м. ноември до м. май включително. При необходимост се използват за лекции и делнични дни. Занятията обхващат два и половина астрономически часа за всяка група.

Форми на обучение: лекция, дискусия, мултимедийна прожекция, практически урок.

Форма на оценяване: решаване на тест, писане на есе.

На разположение на курсистите се предоставят програми, материали и литература. Безплатно, срещу лична карта може да се ползва книжният фонд на храмовата библиотека.

Срок за записване: 25 октомври 2008 г.

Адрес за записване:

Д-р Десислава Панайотова

Храм “Св. св. Кирил и Методий”

Център за религиозни изследвания и консултации “Св. св. Кирил и Методий”, ул. “Г. Вашингтон” № 47, ет. 3, София – 1202 (до Женския пазар)

Тел.: 02 / 983 14 85 (вторник, сряда и четвъртък – 14.00-16.30 ч.); Моб.: 0878 44 54 57

Е-мейл: crsc_st_cyiril_st_methodious@abv.bg; Уеб: www.symvol.org